

Μετανάστευση, ευρωπαϊκές κοινωνικές αξίες και γλώσσα: Συγκριτική αποτύπωση συμπερασμάτων του προγράμματος GRUNDTVIG “MIVAL” 2011-2013.

Βασιλική Τσεκούρα
Διευθύντρια Σπουδών
ΔΑΦΝΗ ΚΕΚ
vasilikikekdafni@gmail.com

Παναγιώτα Βάθη
Υποψήφια Διδάκτορας ΠΤΔΕ
Πανεπιστημίου Πατρών
Συνεργάτις ΔΑΦΝΗ ΚΕΚ
pvathi8@gmail.com

Περίληψη

Η σύγχρονη συζήτηση σχετικά με την ένταξη των μεταναστών εστιάζει στη δυνατότητα που τους δίνεται, μέσω των μαθημάτων εκμάθησης γλώσσας, στα οποία συμμετέχουν, να κατανοήσουν το ρόλο των ευρωπαϊκών και τοπικών αξιών και να γίνουν κοινωνοί αυτών. Στην παρούσα εργασία, επιχειρούμε να περιγράψουμε τη συμμετοχή του προγράμματος GRUNDTVIG “MIVAL” προς αυτή την κατεύθυνση και να παρουσιάσουμε τα συγκριτικά συμπεράσματα καθώς και την εμπειρία μας από τη συμμετοχή μας σε αυτό.

Abstract

The contemporary debate on immigrants’ integration focuses on the chance they have to understand the ongoing discussion about “European values” and “local values” and take part in this discussion, through the language lessons that they attend. In this paper, we intend to describe the contribution of GRUNDTVIG Programme “MIVAL” and we present in a comparative way the results of the programme and our experience of being members in it.

1.Εισαγωγή

Προκειμένου να γίνει κατάλληλη διαχείριση της ολοένα αυξανόμενης μετανάστευσης που αντιμετωπίζουν οι ευρωπαϊκές χώρες τα τελευταία χρόνια, η ευρωπαϊκή πολιτική επικεντρώθηκε στη διδασκαλία στους μετανάστες της επίσημης γλώσσας της χώρας διαμονής τους και στην καλλιέργεια γλωσσικών δεξιοτήτων στο πλαίσιο της γλώσσας αυτής, ως βάση για την επιτυχή ένταξη και συνύπαρξη των μεταναστών με τον αυτόχθονα πληθυσμό. Επιπλέον, η γνώση της γλώσσας συμβάλλει στην προσέγγιση ή και κατανόηση του τρόπου σκέψης, των ηθών και εθίμων, του αξιακού συστήματος, των ιδιαίτερων πολιτιστικών στοιχείων, της κουλτούρας και, τελικά, στην αποδοχή, τον αλληλοσεβασμό και την αρμονική συνύπαρξη πληθυσμών από διαφορετική καταγωγή στην ίδια κοινωνία.

Στο πλαίσιο αυτό στηρίχθηκε η υλοποίηση του προγράμματος GRUNDTVIG “MIVAL” (MIgration, VAues, Languages)¹, στο οποίο συμμετέχουν 6 ευρωπαϊκές χώρες: Ελλάδα (εκπροσωπείται από το ΔΑΦΝΗ ΚΕΚ), Δημοκρατία της Τσεχίας, Φινλανδία, Γερμανία, Ιταλία, υπό το συντονισμό της Αυστρίας (Volkschochschule Meidling). Ως σκοπός του προγράμματος, η διάρκεια του οποίου είναι 2011-2013, καθορίστηκε η προσέγγιση των ιδιαίτερων κοινωνικών χαρακτηριστικών και αξιών, η διαφορετικότητα και τα σημεία επαφής μεταξύ των λαών, στο πλαίσιο της διδασκαλίας της γλώσσας και δόθηκε έμφαση στην προώθηση του διαλόγου, την ανταλλαγή ιδεών, προσεγγίσεων, μεθόδων και πρακτικών μεταξύ των 6 χωρών, οι οποίες συμμετείχαν. Κατά τη διάρκεια των συναντήσεων συνεργασίας αναδείχθηκαν τα «δυνατά σημεία» και οι αδυναμίες στην προσέγγιση της κάθε χώρας στις μεθόδους και πρακτικές με τις οποίες η διδασκαλία της γλώσσας μπορεί να συμβάλει στην βελτίωση της συνύπαρξης ανθρώπων και λαών με διαφορετική κουλτούρα στην πολυπολιτισμική Ευρώπη των ραγδαίων αλλαγών.

Στην παρούσα εργασία, παρουσιάζονται συγκριτικά οι προσεγγίσεις και τα εργαλεία που χρησιμοποιεί κάθε χώρα για τον σκοπό αυτό, αποτυπώνονται κριτικά τα πλεονεκτήματα και τα μειονεκτήματα κάθε πρακτικής και προτείνονται «μονοπάτια καλών πρακτικών» για μια επιτυχημένη ένταξη των μεταναστών στην ευρωπαϊκή κοινωνία. Αυτό αποτελεί και την «προστιθέμενη αξία» στο περιεχόμενο και τους σκοπούς της διδασκαλίας.

2.Αποσαφήνιση όρων

¹ <http://www.cc.puv.fi>

Προγράμματα GRUNDTVIG: Τα προγράμματα Grundtvig εστιάζουν στην εκπαίδευση ενηλίκων και αποσκοπούν στην ανταπόκριση στην εκπαιδευτική πρόκληση του γηράσκοντος πληθυσμού της Ευρώπης, στην παροχή λύσεων σε ενήλικες για βελτίωση των γνώσεων και των δεξιοτήτων τους, στη βελτίωση της ποιότητας και της προσβασιμότητας σε προγράμματα κινητικότητας σε όλη την Ευρώπη, για άτομα που ασχολούνται με την εκπαίδευση ενηλίκων, στη διευκόλυνση της ανάπτυξης καινοτόμων πρακτικών στην εκπαίδευση ενηλίκων καθώς και στη βελτίωση των παιδαγωγικών προσεγγίσεων και της διαχείρισης των οργανισμών που παρέχουν εκπαίδευση².

Πρόγραμμα MIVAL: Πρόγραμμα GRUNDTVIG για τη διδασκαλία σε μετανάστες της γλώσσας της χώρας παραμονής τους, υπό το πρίσμα της προσέγγισης στην κουλτούρα του τόπου όπου ζουν και της ομαλής ένταξής τους στην τοπική κοινωνία. Η διάρκεια του προγράμματος είναι από το 2011 έως το 2013 και συμμετέχουν σε αυτό 6 χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης (Αυστρία, Ελλάδα, Δημοκρατία της Τσεχίας, Φινλανδία, Γερμανία, Ιταλία).

3. Θεωρητικό υπόβαθρο

Τα ερωτήματα και οι αναζητήσεις σιωπηρά ή συνειδητά ανακλούν επιρροές στο φως της αναδομητικής επιστήμης του J. Habermas. Η γλώσσα κατ'επέκταση ιδωμένη μέσα από το μοντέλο των 'έλλογων αναδομήσεων' αντιπροσωπεύει 'δομές' του ζώντος κόσμου ("κουλτούρα", "κοινωνία" και "προσωπικότητα") και τις αντίστοιχες "λειτουργίες" τους (πολιτισμική αναπαραγωγή, κοινωνική ενσωμάτωση και κοινωνικοποίηση)³. Στα χνάρια του Habermas παραμένουμε, ο οποίος συγκροτεί μια οικουμενιστική πολιτική φιλοσοφία, που στηρίζεται στην κατάδειξη του εσώτερου δεσμού μεταξύ των δικαιωμάτων του ανθρώπου και των δικαιωμάτων του πολίτη, μεταξύ της ατομικής ελευθερίας και της δημόσιας αυτονομίας⁴, ως ένα σύστημα όρων που είναι αναγκαίοι για τον αυτοκαθορισμό των κοινωνιών και των ατόμων που τις συναπαρτίζουν και ενός δημοσίου διαλόγου που τους συμπεριλαμβάνει αβίαστα.

4. Το πρόγραμμα MIVAL

4.1. Υλοποίηση του προγράμματος

Η υλοποίηση του προγράμματος βασίστηκε στο κεντρικό ερώτημα: με ποιο τρόπο και κατά πόσο στα πλαίσια εκμάθησης της γλώσσας ως δεύτερης, επικοινωνούνται οι ευρωπαϊκές κοινωνικές αξίες, οι οποίες αντανάκλουν και τον θεμελιώδη χάρτη των δικαιωμάτων και των αξιών της Ευρωπαϊκής Ένωσης, και πώς επιτυγχάνεται, η συμπλέυση της ποικιλότητας των αξιακών συστημάτων του υποκειμένου, της χώρας υποδοχής και του ευρωπαϊκού αξιακού πλαισίου.

Διάγραμμα 1: Σχηματική παράσταση της επιχειρούμενης σύζευξης μέσω των στόχων και προϋποθέσεων στην επικοινωνία στα πλαίσια της συμπεριληπτικής (inclusive) εκμάθησης της γλώσσας για την ένταξη στον τόπο υποδοχής

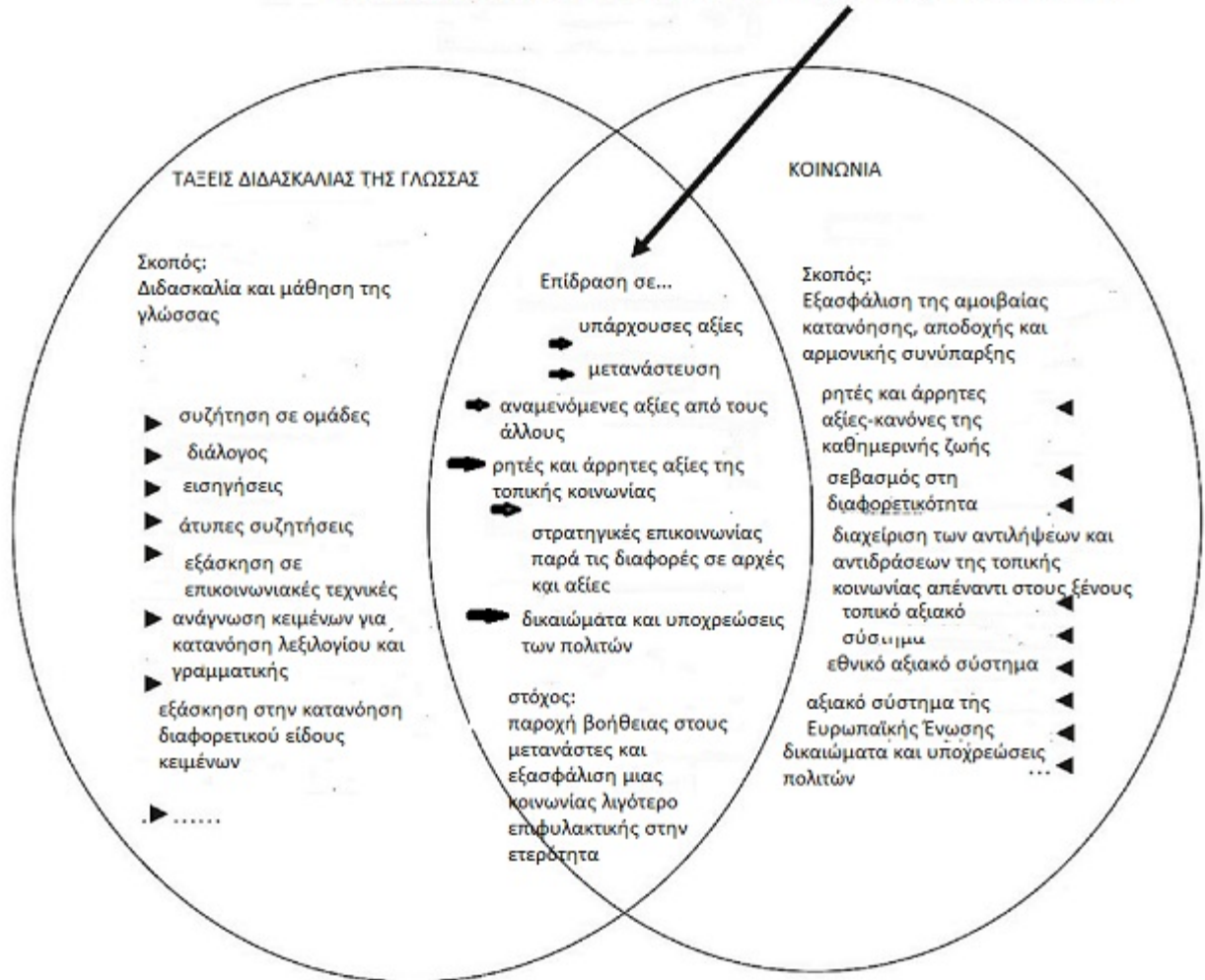
² <http://eacea.ec.europa.eu>

³

http://www.eltknowledge.com/influencing_second_language_learning_poststructuralism_and_learner_identities_12952.aspx

⁴ Honneth A., σελ. 19

ΣΥΝΘΗΚΕΣ ΠΟΥ ΕΞΑΣΦΑΛΙΖΟΥΝ ΤΗ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑ ΤΗΣ ΓΛΩΣΣΑΣ ΣΕ ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΣ ΥΠΟ ΤΟ ΠΡΙΣΜΑ ΤΗΣ ΚΑΛΛΙΕΡΓΕΙΑΣ ΑΞΙΩΝ ΓΙΑ ΤΗΝ ΚΑΛΥΤΕΡΗ ΚΑΤΑΝΟΗΣΗ ΤΗΣ ΤΟΠΙΚΗΣ ΚΟΙΝΩΝΙΑΣ

Προκειμένου να επιτευχθούν οι στόχοι του προγράμματος και να αξιολογείται η πορεία του, οι συμμετέχοντες συμφώνησαν στο να συμπληρώνουν ένα «ημερολόγιο δράσης» μετά από κάθε συνάντηση, στο οποίο συγκρίνονται οι εντυπώσεις από τη συνεργασία, καταγράφεται και αξιολογείται η πορεία υλοποίησης του προγράμματος και σχεδιάζονται οι επόμενες συναντήσεις με βάση τις ανάγκες που προκύπτουν.

Ήδη από την πρώτη συνάντηση, στη Βιέννη, διαπιστώθηκε ότι ενώ οι συμμετέχοντες είναι πρόθυμοι να μοιραστούν εμπειρίες και να συνεργαστούν, καθώς αντιπροσωπεύουν παρόμοια συστήματα αξιών, υπάρχουν διαφορές στα δεδομένα κάθε χώρας σε σχέση με τους μετανάστες. Επιπλέον, συμφώνησαν στο ότι, προκειμένου να υπάρξει αμοιβαία κατανόηση και ουσιαστική ανταλλαγή απόψεων, είναι απαραίτητο ένα επίπεδο γνώσης της γλώσσας, το οποίο να εξασφαλίζει την επικοινωνία καθώς επίσης υπομονή και ειλικρινής διάθεση για επικοινωνία. Στις επόμενες συναντήσεις στη Γερμανία, Ελλάδα (Πάτρα), Φινλανδία, Τσεχία και Ιταλία μελετήθηκαν σημαντικά θέματα σχετικά με τις μεθόδους και πρακτικές που ακολουθούνται σε κάθε χώρα. Σε κάθε χώρα αξιοποιήθηκαν κατάλληλα ερευνητικά εργαλεία και μέθοδοι προκειμένου να συλλεγούν στοιχεία σε σχέση με τους σκοπούς και τα ενδιαφέροντα του MIVAL (βιβλιογραφική έρευνα, αποδελτίωση άρθρων σε εφημερίδες, συνεντεύξεις σε εκπροσώπους της ομάδας-στόχου (μεταναστών), συνεντεύξεις σε εκπαιδευτές γλώσσας κ.λπ). Οι μέθοδοι που χρησιμοποιήθηκαν ήταν διαφορετικές σε κάθε χώρα, γιατί εξαιτίας των διαφορετικών συνθηκών, κουλτούρας και μεταναστευτικής πολιτικής, οι «καλές πρακτικές» διαφέρουν.

4.2 Τι μας ενώνει, τι μας χωρίζει, ποιες είναι οι γέφυρες

Από τη συνεργασία και τις συναντήσεις μεταξύ των συμμετεχόντων στο πρόγραμμα, προέκυψε ότι σε κάθε χώρα επικρατούν διαφορετικές συνθήκες σε σχέση με τη μεταναστευτική πολιτική, την κατάσταση των μεταναστών και τις πρακτικές που υιοθετούνται σε σχέση με τους στόχους του προγράμματος MIVAL. Τα δεδομένα αυτά αποτυπώνονται στον παρακάτω πίνακα:

Πίνακας 1: Παρουσίαση των χωρών που συμμετέχουν στο πρόγραμμα σε σχέση με τους στόχους του MIVAL.

Χώρα	Δυνατά σημεία	Αδυναμίες
Αυστρία	<ol style="list-style-type: none"> 1. Διδασκαλία της γλώσσας σε πολυπολιτισμικό πλαίσιο 2. Παροχή πληροφοριών σε μετανάστες, συμβάλλοντας έτσι στην γνώση και κατανόηση των αξιών της χώρας όπου ζουν 3. Η διδασκαλία της γλώσσας γίνεται από ανεξάρτητους φορείς, εμπνέοντας κίνητρα στους εκπαιδευόμενους και δίνοντάς τους τη δυνατότητα να προβληματιστούν και να συζητήσουν σχετικά με τα συστήματα αξιών. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Ο χρόνος που δίνεται επίσημα για τη διδασκαλία της γλώσσας και την προετοιμασία για εξετάσεις είναι πολύ περιορισμένος, με αποτέλεσμα να μην υπάρχουν πρακτικά περιθώρια για συζητήσεις περί αξιών 2. Οι εκπαιδευτές εργάζονται ταυτόχρονα σε πολλούς χώρους, με αποτέλεσμα η διάθεση χρόνου για επιπλέον ενασχόληση με τους μετανάστες να επαφίεται στη συνείδησή τους 3. Ο επίσημος τρόπος διδασκαλίας και το παρεχόμενο υποστηρικτικό εκπαιδευτικό υλικό παρουσιάζουν τα δεδομένα χωρίς να ενθαρρύνουν το διάλογο και τη συζήτηση περί αξιών.
Γερμανία	<ol style="list-style-type: none"> 1. Υπάρχει επαρκής νομοθεσία και σύστημα «Integrationskurse», στοιχεία που ενθαρρύνουν τους μετανάστες να έρθουν σε επαφή με τις τοπικές αξίες, να συζητήσουν για αυτές και, ενδεχομένως, να τις ενσωματώσουν στην καθημερινή τους ζωή 2. Υλοποιούνται με επιτυχία (κυβερνητικά) προγράμματα για μετανάστες. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Η σχετική νομοθεσία δεν λαμβάνει υπόψη τους μετανάστες με χαμηλό επίπεδο εκπαίδευσης 2. Τα προγράμματα δεν είναι χρηματοδοτούμενα 3. Η διδασκαλία επικεντρώνεται στη γλώσσα και όχι στις αξίες
Δημοκρατία της Τσεχίας	<ol style="list-style-type: none"> 1. Υπάρχει ιστορική παράδοση στην πολύγλωσση και πολυπολιτισμική κοινωνία, 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Οι Τσέχοι δεν είναι ευαισθητοποιημένοι σε θέματα μετανάστευσης

	<p>γεγονός που αποτελεί κατάλληλη αφετηρία για τη συζήτηση σχετικά με τις αξίες</p> <ol style="list-style-type: none"> Υπάρχει πλέον προσφορά μαθημάτων γλώσσας σε μετανάστες Οι εξεταζόμενοι για την πιστοποίηση στη γνώση της γλώσσας δεν πληρώνουν παράβολο Ομάδα ειδικών ασχολείται με τη διδασκαλία της πολιτειότητας. 	<ol style="list-style-type: none"> Δεν υπάρχει επαρκής συνεργασία μεταξύ των εμπλεκόμενων σε θέματα μεταναστών Η διδασκαλία της γλώσσας συνήθως επικεντρώνεται στο γνωσιακό κομμάτι και στη διενέργεια των εξετάσεων πιστοποίησης, παραβλέποντας την καλλιέργεια δεξιοτήτων Δεν υπάρχει κατάρτιση των εκπαιδευτών για τη διδασκαλία της γλώσσας σε μετανάστες
Ελλάδα	<ol style="list-style-type: none"> Παρέχονται προγράμματα εκμάθησης γλώσσας σε μετανάστες, τα οποία είτε είναι χρηματοδοτούμενα για τους ανέργους είτε προσφέρονται δωρεάν (με κριτήρια επιλογής συμμετεχόντων) Το κράτος υποστηρίζει τις συζητήσεις για την ευρωπαϊκή ταυτότητα και τις διαπολιτισμικές αλληλεπιδράσεις και δείχνει ενδιαφέρον για τις ανάγκες εκπαιδευτών και εκπαιδευόμενων Κατά τη διδασκαλία της ελληνικής γλώσσας σε μετανάστες αξιοποιούνται διαδραστικές μέθοδοι και πρακτικές που δίνουν κίνητρα συμμετοχής στους εκπαιδευόμενους και ενθαρρύνουν τη συμμετοχή τους Προωθείται έμπρακτα η επενεκτίμηση του τι σημαίνει «να είσαι Έλληνας» σήμερα, σε μια εποχή που η ελληνική κοινωνία είναι πλέον πολυπολιτισμική Θεσπίζονται νομικά διαπολιτισμικές εκπαιδευτικές πολιτικές (τουλάχιστον σε θεωρητικό επίπεδο) Η εκπαίδευση επικεντρώνεται στην εκπαίδευση πολιτών, οι οποίοι θα ανταποκρίνονται στις σύγχρονες απαιτήσεις. 	<ol style="list-style-type: none"> Δεν είναι ξεκάθαρο αν δίνεται η δυνατότητα απόκτησης τίτλου πιστοποίησης Δεν υπάρχουν μαθήματα σε σταθερή βάση, εξαρτάται από τη χρηματοδότηση Οι θεσπισμένες διαπολιτισμικές εκπαιδευτικές πολιτικές δεν εφαρμόζονται πάντα στην πράξη Η ελληνική κοινωνία παραμένει επιφυλακτική απέναντι στο διαφορετικό Επωφελούνται μόνο μικρές ομάδες μεταναστών, δεν υπάρχει διάχυση σε όλο τον πληθυσμό.
Ιταλία	<ol style="list-style-type: none"> Παρέχονται δωρεάν μαθήματα πολιτειότητας, υπό την εποπτεία του Υπουργείου Παιδείας, Πανεπιστημίων και Έρευνας, στα οποία μπορούν να συμμετέχουν δωρεάν και οι μετανάστες Παρέχεται ειδικό έντυπο σε σχέση με το θέμα των αξιών (Charter of values of the citizenship and of the integration) Παρέχεται μετάφραση των μαθημάτων και του υποστηρικτικού υλικού στη μητρική γλώσσα των μεταναστών Επενδύονται μεγάλα χρηματικά ποσά κάθε χρόνο στην διδασκαλία της γλώσσας σε μετανάστες και στην εκπαίδευση πολιτειότητας Η διδασκαλία της γλώσσας παρέχεται με τυπικό αλλά και με πιο άτυπο τρόπο, ώστε να διευκολύνεται η συμμετοχή και ο διάλογος Υπάρχει συνεργασία των εμπλεκόμενων φορέων για την ομαλή ένταξη των παιδιών μεταναστών στο σχολικό περιβάλλον Υλοποιούνται μαθήματα θεάτρου, 	<ol style="list-style-type: none"> Δεν υπάρχουν θεσπιστεί οργανωμένα μαθήματα και σχετικές κατευθύνσεις Οι Ιταλοί έχουν την στερεοτυπική αντίληψη ότι οι μετανάστες είναι παράνομοι και εγκληματίες, γεγονός που τους κάνει επιφυλακτικούς Τα μαθήματα γλώσσας περιορίζονται σε γραμματική και συντακτικό Η ένταξη «επιβάλλεται» στους μετανάστες με γραφειοκρατικές διαδικασίες, συνεπώς παρουσιάζεται ως υποχρέωση και όχι ως στόχος Έλλειψη πολιτικής πρωτοβουλίας προς αυτή την κατεύθυνση

	<p>κινηματογράφου, μαγειρικής κ.λπ, στα οποία ενθαρρύνεται η συμμετοχή μεταναστών και τα οποία συμβάλλουν στην εκμάθηση της γλώσσας αλλά και στην κατανόηση των αξιών</p> <p>8. Το 2007 συντάχθηκε, από συλλόγους Ιταλών δημοσιογράφων, η λεγόμενη «Rome Carta», στην οποία διατυπώνονται οι πολιτικά ορθές εκφράσεις που αφορούν στους μετανάστες</p> <p>9. Υπάρχει η δυνατότητα συμμετοχής σε εξετάσεις πιστοποίησης γνώσης της γλώσσας από μετανάστες, μεριμνώντας συγχρόνως για μετανάστες που αδυνατούν (π.χ. λόγω ηλικίας, ασθένειας κ.λπ) να υποβληθούν σε εξετάσεις</p>	
Φινλανδία	<p>1. Υπάρχει παράδοση στην εκπαίδευση ενηλίκων και μεγάλη προσφορά σε μαθήματα για ενήλικες, δίνοντας έτσι ίσες ευκαιρίες στη γνώση σε όλους, ανεξάρτητα με τον τόπο διαμονής και με μηδενικά διδάκτρα</p> <p>2. Οι φοιτητές από άλλες χώρες που σπουδάζουν στη Φινλανδία, συνήθως εγκαθίστανται μόνιμα, ζουν και εργάζονται, συμβάλλοντας έτσι στον πολυπολιτισμικό χαρακτήρα της φινλανδικής κοινωνίας</p> <p>3. Οι μετανάστες αντιμετωπίζονται ισότιμα σε όλη τη Φινλανδία</p>	<p>1. Οι ομάδες των μεταναστών είναι ετερογενείς με διαφορετικό πολιτισμικό και αξιακό υπόβαθρο, με αποτέλεσμα να μην είναι εφικτός ο σχεδιασμός ενιαίας προσέγγισης</p> <p>2. Σπατάλη χρήματος και χρόνου σε λανθασμένες ενέργειες, σε σχέση με τους μετανάστες</p>

5.Συμπεράσματα

Οι συζητήσεις και οι βιωματικές προσεγγίσεις σε συνδυασμό με την πολλαπλότητα των πηγών, τις οποίες επιστράτευαν οι συμμετέχοντες διαπνέονταν από μια δια-πολιτισμική /περιγραφική (cross – cultural) προσέγγιση παρά την τάση για υιοθέτηση ή ανάπτυξη δια-πολιτισμικού μοντέλου ως το αποτέλεσμα της κριτικής διάδρασής τους (inter cultural approach) . Ως εκ τούτου, δεν επιχειρήθηκε η σύνθεση αλλά η παράλληλη περιγραφή και αντιστοίχιση των συστημάτων και των μεθοδολογιών στην εκμάθηση δεύτερης γλώσσας. Η γλώσσα αντιμετωπίζεται ως πεδίο διαλεκτικής εσωτερικών σχέσεων, κοινωνικών συστημάτων και περιβάλλοντος και ως τέτοιο επιχειρείται να κατανοηθεί από τα δρόντα υποκείμενα , τους αλληλεπιδρώντες φορείς και άτομα για τη γλώσσα ως δεύτερη. Στα αποτελέσματα του προγράμματος συμπεριλαμβάνονται, εκτός των διεργασιών και των επιμέρους συμπερασμάτων, και κριτικές επισημάνσεις αναφορικά με τις πολιτικές και τις πρακτικές των τοπικών κοινωνιών και των εμπλεκομένων στην διαδικασία απόκτησης ιθαγένειας με προαπαιτούμενο τη γνώση της γλώσσας υποδοχής , επισημάνσεις σημαντικές ως προς την ομαλή και συμπεριληπτική διαδικασία ενσωμάτωσης.

Λαμβάνοντας υπόψη τα δυνατά σημεία και τις αδυναμίες των χωρών-εταίρων στο πρόγραμμα MIVAL μπορούν να διατυπωθούν συστάσεις προς όλους τους εμπλεκόμενους στη διαδικασία αυτή, οι οποίες εφιστούν την προσοχή στην προαγωγή των αξιών μέσω της διδασκαλίας της γλώσσας και, επιπλέον, αντανακλούν τις ανάγκες των ίδιων των μεταναστών, οι οποίες περιλαμβάνουν την ενημέρωση για τα δικαιώματά τους, σύμφωνα με τη νομοθεσία της χώρας που τους φιλοξενεί, πληροφορίες για το κοινωνικό σύστημα και τις συναλλαγές με τις αρχές. Οι ανάγκες αυτές συνοψίζονται στη διεκδίκηση στοιχειωδών δικαιωμάτων όπως είναι η τροφή αλλά και η δυνατότητα να μιλήσουν και να εισακουστούν για τις ανάγκες τους και τους λόγους που τους οδήγησαν στην επιλογή της μετανάστευσης.

Οι συστάσεις αφορούν την Πολιτεία εν γένει, αλλά και τους εκπαιδευτές, οι οποίοι, καθώς έρχονται σε επαφή και συνεργασία με τους μετανάστες, οφείλουν, κερδίζοντας την εμπιστοσύνη τους, να λειτουργούν ως «πρέσβεις» της χώρας τους και να ασκούν το λειτουργήμα τους με ευαισθησία και συναίσθηση της ευθύνης,εφόσον αποτελούν φορείς όχι μόνο γνώσεων αλλά και αξιών και πολιτισμού.

Βιβλιογραφία

Ελληνόγλωσση

Γεωργιογιάννης, Π. & Χ. Μπομπάριδου. (2006), Η διαπολιτισμική επάρκεια και ετοιμότητα των εκπαιδευτικών: Θεωρητική και Ερευνητική προσέγγιση. Στο Γκόβαρης, Χ., Θεοδωροπούλου, Α. & Α. Κοντάκος: *Η Παιδαγωγική Πρόκληση της Πολυπολιτισμικότητας. Ζητήματα Θεωρίας και Πράξης της Διαπολιτισμικής Παιδαγωγικής*. Αθήνα: Ατραπός.

Δημαράς, Α. (1980), *Η μεταρρύθμιση που δεν έγινε*. Αθήνα: Ερμής.

Καμαριανός, Ι., Γούγα, Γ. (2009), Κλασική Κοινωνιολογία των Μ. Weber και E. Durkheim: διαπολιτισμικές προοπτικές και εκπαιδευτικές πρακτικές, *Βήμα των Κοινωνικών Επιστημών*, Τόμος ΙΔ, Τεύχος 56, 239-253.

Καρατζιά-Σταυλιώτη, Ε., Σπινθουράκη, Ι.Α. & Β. Ζωγράφου. (2006), Αξιολόγηση του βαθμού εμπλουτισμού των προγραμμάτων σπουδών των Παιδαγωγικών Τμημάτων με την εισαγωγή μαθημάτων με διαπολιτισμική διάσταση. Στα *Πρακτικά του Συνεδρίου Ιστορίας της Εκπαίδευσης*. Πάτρα.

Κόκκος, Α. (2005), *Εκπαίδευση ενηλίκων: ανιχνεύοντας το πεδίο*. Αθήνα: Μεταίχμιο.

Κυπριανού, Δ. & Π. Γεωργιογιάννης. (2007), Η διαπολιτισμική επάρκεια και ετοιμότητα των εκπαιδευτικών για τη διδασκαλία της ελληνικής γλώσσας στις χώρες της ευρωπαϊκής ένωσης. Στο Γεωργιογιάννης, Π. : *Η ελληνική ως δεύτερη ή ξένη γλώσσα: Μια διαπολιτισμική προσέγγιση*. Πρακτικά 10^{ου} Διεθνούς Συνεδρίου. Πάτρα, σελ. 93-108.

Μπέλλα, Σ. (2011), *Η Δεύτερη Γλώσσα: Κατάκτηση και Διδασκαλία* (Αναθεωρημένη Έκδοση). Αθήνα: Πατάκη

Ξενόγλωσση

Bella, S. (2011), Mitigation and politeness in Greek invitation refusals: Effects of length of residence in the target community and intensity of interaction on non-native speakers' performance. *Journal of Pragmatics* 43, 1718-1740.

Castells, M. (1997), *The Power of Identity*. London: Blackwell.

Collins, M. (1991), *Adult Education as vocation: a critical role for the adult educator*. New York: Routledge.

Edgar A., (2006), *Habermas, The Key Concepts*. New York: Routledge

Honneth A., (1999) (εισαγωγή-μετάφραση στα ελληνικά: Καβουλάκος, Κ. (2000)), *Von der kommunikation zur Anerkennung*(Από την επικοινωνία στην αναγνώριση). Αθήνα: Πόλις.

Sutherland P. & J. Crowther (2006), (eds.). *Lifelong Learning, concepts and contexts*. London and New York: Routledge

Usher, R., Bryant, I. and R. Johnston, (1997), *Adult Education and the Postmodern Challenge*. London :Routledge.

Welton, M. (1993), Social revolutionary learning: the new social movements as learning sites. In *Adult Education Quarterly*, 43 (3).

Welton, M. (ed.) (1995), *In Defense of the Lifeworld: Critical Perspectives on Adult Learning*. New York: SUNY.

Welton, M. (ed.) (2001), Civil Society and the public sphere: Habermas's recent learning theory. In *Studies in the Education of Adults*, 33(1).

Wenger, E. (1998), *Communities of Practice*. Cambridge: Cambridge University Press.

Wildemeersch, D. and T. Jansen, (1997), Strengths and limitations of social learning as a key concept for adult and continuing education in reflexive modernity. In Armstrong, P., Mille, N. and M. Zukas (eds): *Crossing Borders, Breaking Boundaries*, Proceedings of the 27th Annual SCUTREA Conference. London: Birkbeck College.

Ιστοσελίδες

<http://www.cc.puv.fi> (προσπελάστηκε την 3/5/2013)

<http://eacea.ec.europa.eu> (προσπελάστηκε την 3/5/2013)

http://www.eltknowledge.com/influencing_second_language_learning_poststructuralism_and_learner_identities_12952.aspx (προσπελάστηκε την 10/5/2013)

Σύντομα Βιογραφικά σημειώματα

Η **Βασιλική Τσεκούρα** είναι Διευθύντρια Κατάρτισης του ΔΑΦΝΗ ΚΕΚ και Υπεύθυνη Ευρωπαϊκής Δικτύωσης και Υλοποίησης Ευρωπαϊκών Δράσεων . Ενεργό μέλος της Ευρωπαϊκής Ένωσης Εκπαίδευσης Ενηλίκων [ΕΑΕΑ] και του Δικτύου για την Εκτός Δομών Ενδυναμωση ΕΚΟ [OED] υπό την αιγίδα και το συντονισμό του ΕΑΕΑ.Έχει Πτυχίο στην Ιστορία από το Εθνικό Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών και Μεταπτυχιακό στηνΕκπαιδευτική Πολιτική και τον Κοινωνικό Αποκλεισμό από το Παιδαγωγικό Τμήμα του Πανεπιστημίου Πατρών. Συμμετέχει στις δραστηριότητες του Ευρωπαϊκού Δικτύου Διαπολιτισμικής Εκπαίδευσης Ενηλίκων.

Η **Παναγιώτα Βάθη** είναι Υποψήφια Διδάκτορας του ΠΤΔΕ Πανεπιστημίου Πατρών. Είναι Μαθηματικός, κάτοχος Μεταπτυχιακού Διπλώματος Ειδίκευσης στα Θεωρητικά Μαθηματικά και Μεταπτυχιακού Διπλώματος Ειδίκευσης από το Τμήμα ΠΤΔΕ Πανεπιστημίου Πατρών στην κατεύθυνση Διά Βίου Εκπαίδευση: Πολιτικές, Επιμόρφωση και Τεχνολογίες Πληροφορίας και Επικοινωνιών. Συνεργάζεται, ως εκπαιδύτρια, με το ΔΑΦΝΗ ΚΕΚ. Είναι εργαστηριακός συνεργάτης στο ΤΕΙ Μεσολογγίου και έχει συμμετάσχει σε ερευνητικά προγράμματα του ΠΤΔΕ και του ΤΕΙ. Επιπλέον, έχει συμμετάσχει με εισήγηση σε συνέδρια/ημερίδες και είναι μέλος επιστημονικών εταιρειών.